

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

D. Ioannis Ivsti Lanspergii Carthvsiani, Natione Bavari, Opvscvla Spiritvalia

ab ipso Autore partim Latinè, partim Germanicè euulgata

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1630

Num bona opera meritoria sint, & beatitudinis præmium à Deo recipient.
Cap. XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-45857](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-45857)

iuno, inuitus oro, ingratis confiteor, non libenter alterius voluntati submittor, templum ingredi non est mihi volupe, audire sacrum mihi est fastidiosum, vesperi diu vigilare, potare & inebriari, vt trunci in moré humi iaceam, & neq Gallicè, neq Latine loq nòrim, mihi in delicijs est, & mane non possum non ad multum diem stertere. Et vt summam dicam, huiusmodi & alius nocturnus ludus vita mea est: Qui placet tibi, estne hoc genus instituti commendabile? *MON.* Certè mirificum tenes institutum monastico prorsus repugnans, iam ne tibi videor rectè dixisse superius, monasticum propositum in suis canonibus aliam religiosam vitam præscribere, quã mihi de te recensuisti? & ided ipsi peculiarem quoque amictum in signum & commonitionem etiam discriminis vitæ spiritualis assignat. *MIL.* Ecquid tibi de mea vita videtur? *MON.* De ea penes te iudicium esto, vtrum ea Euangelica sit, atq nò vel tu doctrinæ Christi operibus propinquior sis vel monastica vitæ professores, quos tu contemnis.

Num bona opera meritoria sint, & beatitudinis præmium à Deo recipient.

Caput XIII.

Miles.

VOS vestris operibus sanctitatem vobis vendicatis: at mihi videtur esse amentia, quod vosmet ieiunijs multis precibus alijsq; (vt vos dicitis) bonis operibus affligitis, quibus à Domino iusto cælum mercari vultis, tanquam Dominus institutor sit cùm opera nostra nulla sint, nihilq; meriti habeant, & ided nullo digna præmio sint, sicut scriptum habetur, & nostri nos concionatores docent: imò quasi pannus menstruata: vniuersæ iustitiæ nostræ. Quapropter ignominia grandiq; ingratitude Deus afficitur, quando vestris vos operibus cælum meritorios iactare vultis: quorsum ergo gratia Dei indigetis? adedq; sane frustra Christus passus est. *MONACHVS.* Multa hic mihi in vno iure simul intriuisi: at de singulis tamen priuatim tibi respondere institui. *MILES.* Magnam sententiarum congeriem tibi ex scripturis proferrem ad meorum confirmationem dictorum si penes me libellum meum breui Moguntia excusum haberem. *MO.* Quid scripturarum producturus esses sat scio, & libellum ipsum non ignoro: scripturæ quidem sacræ ne vnum pilum tibi labefectauero: in suo scriptura vigore & sensu, quo dicta est, manet. Sed sensus, in quem detorquere scripturam vis, aut quod tu tibi similes ex scriptura concludere & inferre vultis contra mentem & sententiam scripturarum, non consistet vobis. Quandoquidem contra tuam vestrorumq; concinatorum voluntatem, imò velis nolis, bonis laudem & encomium operibus concedas oportet. *MILES.* Non ex toto bona opera improbamus, sed nullum meritum & mercedem à Deo habitura asserimus *MONACH.* Quando de bonis operibus loquimur, quid bona opera sint, minime ambiguum est. Nunc porro bona opera meritoria esse vel inuitus concedas oportet, hoc est, quod per bona opera apud Deum mereri possimus, & quod iisdem bonis operibus sempiternæ vitæ præmium Deus largiatur: ac nihilominus saluæ & illæ tibi omnes sacræ scripturæ sententiæ permanebunt, quæ quidem gratiam Dei cõmendant, & nostram absque Deo

Eq. 64.

Hæretici scripturæ diuinæ contortores.

Opera bona vt sint meritoria.

Deo

Deo facultatem eleuant modo sua genuina intelligentia eadem proferantur
 MI L. Id audi regestio. Dic mihi imprimis, si cum gratiam Dei & tuam im-
 potentiam sine gratia Dei fatearis, quomodo tum ex proprijs operibus salu-
 tem speres? MON. Quando de nostris mecum colloqueris operibus, hoc di-
 scriminis habere volo. Siquidem opera nostra, ea intelligis quæ ex nobis tā-
 tum & ex nostra facultate facimus exclusa gratia Dei, tum opera nostra, &
 facultas nulla sunt, imò tum penitus nihil spei est nobis alicuius obtinendi
 meriti, vel mercedis ex huiusmodi operibus quod ad vitam æternam atti-
 ner: sed sic de operibus loqui nolo gratiā Dei (qua sine nobis nulla spes est)
 agnoscimus, & ista nobis opus esse ratemur. Quæ nobis largè à Deo, imò præ-
 ueniendo datur, ad eò ut ista intellectum nostrum illuminet, voluntatem
 excitet, prouocet & moueat, ut cum consensione quadam à Deo suscipiamus
 eiusmodi bonam illuminationem & bonū instinctum, aut inspirationē ipsū
 diligēdi, aliquid ue faciēdi vel patiēdi, aliquid volēdi, vel nolēdi, faciēdi seu
 omittēdi propter honorem Dei & beneplacitū suum. Fatemur quoque gra-
 tiam Dei, posteaquam nostram voluntatem excitauit & ad amplectendum
 bonum adduxit, eidem etiam præsto esse, & viribus nostris cooperari ut po-
 te, quibus dat posse & perficere. Huiusmodi facta (quæ nos bona opera no-
 minamus) per excitantem cooperantem & opitulantem Dei gratiam in no-
 bis & nobiscum perpetrata credimus ex sua bonitate Deum, imò ex sua i-
 psius volūate, promissione & erga nos stipulatione, ut bona & meritoria o-
 pera suscepturum, quibus æternæ salutis præmium, spondit. Ex his nunc
 liquet, quod nihil ascriberē nostris operibus ex sua ipsorum natura quate-
 nus nostra solum, hoc est, humana opera sunt, possumus: sed prout gratia Dei
 vna cum nostra voluntate, opera & labore adiunctis, in nobis operatur. Neq;
 verò gratia Dei tantum absque nostri intellectus, voluntatis prudentiæ, &
 virtutum vsu & sine nostra cooperatione ita nos in celum locabit quemad-
 modum Sanctorum statua super aram ponuntur cuiusmodi vos statua esse
 esse vultis cupitisq; ut vos gratia Dei gerat & portet, ponat & locet, vbi ipsi
 velitis, ac nihil interim vos pro vestra salute agatis: imò etiam dum potatis,
 chartis lusitatis ad intempestam vique noctem, aliq; facinora perpetratis,
 non inferiores (sicut vobis videt) sacratissimo Ioanne Baptista eritis, qui
 pœnitentiæ duram vitam, licet innocens, à teneris vnguiculis duxit & diuis
 operarius (sicut nos appellatis) fuit atque etiam Christus ipse: cum plerisque
 Sanctis multo magis, quam nos Idcirco laudi nobis & non dedecori est, quod
 nos diuos operarios, id est, Christi & Sanctorum imitatores vocatis. Si bonis
 operibus, quæ propter Deum & eius gloriam fiunt nullum meritum aut
 præmium esset, quid quæso inde laudis aut virtutis accessisset Baptiste Io-
 anni, quod virginiam castitatem conseruauerit, sensuum voluptates sibi præ-
 ciderit, multum laboris, multum arduum in Dei honorem operatus
 perperissus q; sit? Imò iuxta sententiam Lutheranam tam ei profuisset si molli
 ierula & vestimentis purpureis & h; suis inducus esset, & quotidie splē-
 didè epulatus esset, & monachæ sicut Lutherus cōdormiuisset, quam quod
 vestimento de pilis camelorum contexto amictus fuit, & locustis & aqua
 victitauit. O igitur Christus quantum errauit, qui talem castigationem &
 pœnitentiæ opera in eo prædicauit, si nulla bonis est merces operibus.

Gratia Dei
 quid in no-
 bis efficiat.

Lutherani
 vt sint sta-
 tuis similes

Matt. 3.

Matt. 11.

sanè

fanè vnde optimi illius Apostoli Pauli me misereat, qui (vt ipse inquit) abū-
dantius omnibus per gratiam Dei laborauit, imò multa & varia pericula
perculit, de quibus longè amplius gloriatur, quàm de alijs grandibus (quæ sola
gratia Dei per ipsū fecit) miraculis, si vsque ad eò hæc perdita erunt, vt nullū
meritum vel præmium à Deo habitura sint. Ah bone Deus, quam miserè de-
lusus est, dum posteriori ad Timotheum epistola ait: *Bonum certamen certa-
ui, cursum consummavi, fidem seruavi in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quæ
reddet mihi Dominus in die illa iustus iudex.* Ah Paule tibi interim dormire
licuisset, si nullum bona opera (quemadmodum Lutherus dicit) meritum,
vel præmium à Deo sunt latura, incassum ergo operatus es, ac si nil operatus
fuisset. MIL. Perplexum prorsus meum reddis animum & intelligentiam.
Ego quoque perinde esse arbitrabar, siue operarer, siue non operarer: si
nulla bonis factis merces à Deo constituta est, quid tum opus est me bonis
operibus occupari equidem committo omnia gratiæ Dei. *MON.* Hæc est gra-
tia Dei, quòd nos hortatur, excitat, intuit & iuuat ad efficienda bona opera,
quæ sibi grata sunt, & eadem opera tam benignè (cum sua cooperatrice gratia
facta sint) suscipere & mercede donare vult, quasi nostra ipsorum facultate
perfecta essent, & velut ex æquo responderent dignatq; forent præmio sem-
piterno.

Quid verò Deo est impossibile, cur non hæc possit, vt hominum piorum
bona opera (quorum sua gratia potissima causa est) ab ipso ex illius beneuo-
la & gratuita prædestinatione meritum, aut præmium habeant, cum tamen
eiusmodi rectè facta deiformia, affinia Deo, imò magis diuina, quam huma-
na sint, cum diuinæ (vt Petrus in altera sua epistola scribit) confortes simus
naturæ per eiusmodi gratuitam illius promissionem? Quapropter non est
contra gratiæ suæ decus vel prædicationem, quando dicimus nos (id est, om-
nes iustificatos homines, in gratia Dei existentes) meritoria opera facere
posse, quæ in sempiterna vita præmio donantur. Nam quod talia opera ita
ille accipit, imò quod huiusmodi opera sic æstimare, numerare & metiri,
coronare & remunerare vult, non ex nobis est, nec ex ipsa natura operum,
sed pro illius benigna & beneuola liberalitate ita nobiscum agitur. Quod di-
lucide ex scriptura multis in locis perspiciamus & inuenimus. *MILES.* Non
te pigeat scripturas aliquot in medium producere, ex quibus illud capere
possim. *MONAC.* Faciam id fanè libenti animo. Legistine Genesis 15. vbi
Deus ad Abram dicit: *Nolite timere Abram ego protector tuus & merces tua ma-
gna nimis.* Item quod Apost. ad Rom. inquit: *Ei qui operatur, merces non imputa-
tur secundum gratiam, sed secundum debitum?* MIL. Nostri concionatores ex
Paulo dicunt, quod in eadem & ad Galatas epistola ait, iustificari ho-
minem sine operibus legis, siue, non ex operibus legis, *MONACHVS*
Paulus in iisdem epistolis reprehendit nonnullos Iudzorum qui se ef-
ferebant propterea, quod legem Mosi obseruarent, vnde gloriabantur per
opera legis sine gratia se iustificatum & saluatum iri. Id ipsum Paulus red-
git. Sed sententiam Apostoli in eadem epistola, hæretici (sicut in altera epi-
stola Petrus Apostolus conqueritur) quomodo in alijs quoque scriptis, de-
prauarunt. In verbis namque Pauli sunt quædam difficultia intellectu. Nunc
age concedamus, quod non de Mosica legis duntaxat operibus Paulus lo-
quatur.

1. Cor. 15.

1. Cor. 4.

2. Cor. 11. 12.

2. Tim. 4.

2. Pet. 1.

Opera bona

meritoria

dicere vt ni-

hil diuinæ

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

gratiæ deo-

Gratiam Dei
prima vt
nulla opera
mereantur.

Rom. II.

Eph. 2.

Tit. 3.

Rom. 3.
Gal. 2.

Iacob. 2.

Gal. 5.

quatur, verum etiam de omnibus operibus, & quamuis per merita nemo iustificetur, non est tamen neque potest sententia Pauli alia esse, quam nullis operibus mereri posse hominem gratiam primam, quæ iustum ipsum & acceptum Deo faciat. Siquidem prius quam in gratia Dei homo existit, impossibile est per semetipsum iustificari, licet etiam infinita habeat opera bona, quandoquidem ea omnia insufficientia, neque satis efficacia sunt, vt primam gratiam, qua hominem Deus iustificat, mereantur. Nam si quis gratiam eandem operibus citra & ante gratiam factis mereretur, iam gratia non esset gratia (quemadmodum Paulus ait.) Talibus ergo, sicut & ante dixi, operibus celum nemo meretur. Caterum cum per gratis datam gratiam à Deo homo est iustificatus, non vult Paulus hominem per cooperatricem gratiam Dei eodem modo meritoria opera facere non posse, quibus corona iustitiæ, hoc est, perpetuæ salutis donetur. Non est sententia illius, cum Deus immerita gratia sua iniustum hominem iustificat, quod eadem gratia hominis opera iustificationem consequentia, non meritoria ad incrementum gratiæ salutis quæ perennis faciat. Idcirco cum Paulus ad Ephesios dicit: *Gratia estis saluati per fidem & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, vt ne quis gloriatur*, de prima gratia loquitur, qua ad fidem venerant, iustificationis erant. Quæ gratia immerita est imò donum Dei est, & non ex operibus. Quæ dum opera antecedit, nostræ causæ salutis siue beatitudinis existit. Quamuis perspicuum sit Paulum cum ait: *Gratia estis saluati*, non loqui de statu beatitudinis post mortem. Quoniam illis, qui adhuc vivebant, & recidere salutemque amittere poterant, scripsit. *MILES*: Quam ergo putat beatitudinem? *MONACHVS*. Quæ in præsentia vita est, dum in statum diuinæ gratiæ & amicitia ex statu iræ Dei restituti erant, hoc est, cum ex iniustitia & incredulitate conuersi erant, & ad fidem iam per gratiam Dei iustificati venerant, qui hic beatitudinis status erat, quoniam ad perennem beatitudinem hominem fert & ducitur, sicuti cum prius in incredulitate & flagitijs suis debebant in damnatione erant, non autem in damnatione gehennæ, sed in statu gehennæ damnationem conciliante. Eodem sensu ad Titum Paulus scribit: *non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit, per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde*. *MI*. Hanc sententiam tuam esse reor, quod incredulus & peccator nondum iustificatus, ex operibus iustificari nequeat, quia nullum opus sufficiens est ad promerendam gratiam illam, quæ hominem iustificat, & hæc prima gratia vocatur, quæ hominem Deo acceptum facit, & gratis præter meritum donatur. Verum quando per gratiam iustificatus homo est, proficere in iustitia & gratia potest, & opera vitæ sempiternæ meritoria facere, quod tamen per gratiam & eius operationem accidit. *MON*. Rectè intellexisti, & in hoc epistolæ Pauli, & Iacobi consentiunt. Paulus enim de operibus, quæ ante fidem facta erant, loquitur, & ita de iustificatione dicit, dum ex incredulo aliquis iustificatur, quod non ex præcedentibus operibus enenit. At Iacobus dum hominem ex operibus iustificari dicit, de operibus fidem sequentibus inquit, quæ per charitatem (sicut ipsam Paulus ad Galatas describit) operatur. Quæ opera iustificatum magis iustificat, quemadmodum in libro Apocal.

Ioan-

Ioannis scriptum est: *qui iustus est iustificetur adhuc*. Quod fit quando in iustitia, quæ per gratiam habetur, per opera profectum facimus, quibus Deus pollicitus est dabitque auctiorem salutis mercedem, prout iustitia operum maior maiorque erit. Quod autem bona opera à Deo remunerantur, Paulus quoque docet scribens Romanis in hunc modum. *Reddet unicuique secundum opera sua*, nempe gloriam & honorem & incorruptionem querentibus vitam æternam &c. Itē ad Gal. *Qui seminaverit in carne, metet in carne*. *Qui autem seminaverit in spiritu, de spiritu metet vitam æternam* &c. Et priori ad Corinthios: *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem*. Rursus in posteriori: *Qui parce seminat, parce & metet*. Et ante dicit ibi: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit siue bonum, siue malum*. Similia ex multis alijs locis testimonia Pauli proferre possem. Sed ex his iam recensitis satis probari potest istius Paulum esse sententiam, quod bonis à Deo operibus in æterna beatitudine merces detur, quemadmodum pœnæ malis in damnatione. Hoc ipsum perspicuum certumque ex verbis etiam Christi euadit, ubi ad beatos persecutionem patientes ait &c. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis*. Item dum nos præmonet, *Attendite, inquit, ne iustitiam vestram factatis coram hominibus, ut videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in caelis est*.

Apo. 22.

Rom. 2.

Gal. 6.

1. Cor. 5.

1. Cor. 9.

2. Cor. 5.

Matt. 5.

Matt. 6.

Marc. 9.

Ioan. 5.

Matt. 10.

Ex quibus sequitur præmium nos habituros, dum iusta opera nostra non ad placendum hominibus, sed Deo, facimus. Et apud Marcum. *Quisquis ait, potum dederit vobis calicem aqua in nomine meo, quia Christi estis, amen dico vobis non perdet mercedem suam*. Apud Ioannem quoque. *Veni inquit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem eius, & procedent, qui bona fecerunt in resurrectionem vite, qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij*. Item in parabola de conductis in vineam (quam de laborantibus in sancta Ecclesia proposuit, quibus vite æternæ præmium pollicitus est) dicit, quod pater familias conuentione facta cum operarijs ex denario diurno, miserit eos in vineam suam. Et iterum, *Itē, ait, in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis*. Et postremo inquit: *Voca operarios & redde illis mercedem*. Hæc omnia de sempiternæ beatitudinis mercede intelliguntur, quæ ijs, qui nunc in Ecclesia sancta laborant, in fine vitæ suæ à Deo donabitur. Possim huius generis plures alias è scriptis diuinis sententias depromere, quæ idem cunctæ testificantur. **MIL**. Taxet me tam multa testimonia audire: iam satis est. **MO**. Quid nunc igitur de tuo sentis libello, qui probare nititur neminem mereri posse, & quod nullum bonis operibus sit constitutum præmium? **MIL**. Quid multis opus est verbis? quotquot hodie Germanica biblia (vt ego) vel legere nōrunt, libros componere volunt, & certè plerique melius scirent, hastam siue sarisam in manus sumere. **MON**. Exitiosum est lectori, nisi totus feruidus & perfectus sit in charitate Dei si audiat nullum meritum vel præmium bonis operibus esse apud Deum cogitare, quod se frustra illis exercendis occupare nolint: & omnia bona opera negligit sub quadam falsa specie tanquam in solam gratiam Dei sperare velit, quam tamen gratia Dei non dehonestetur, sed euehatur potius eo ipso quod credimus, illam esse tantam tam largam & locupletem er, a nos, quod nostram impotentiam, potentem facit, nostra o-

Pernitiosi

vt sit homi-

nibus nega-

re rectè fa-

ctis meritū

& præmiū.

Opera quibus
sua ut
non debeat
magnipen-
dere.

pera meritoria reddit, & illa sic accipit, ita munerat & remunerat tanquam ex se premio digna forent, cum ex se indigna sint, & ex gratia solummodo digna reddantur. Interim tamen cuius consulere volo, dum crede bona opera meritoria esse, & mercedem à Deo latura, ut cogitationes suas ad opera sua non intendat, ad eò ut illa aestimare aut magni facere velit, sed se inutile iudicet, & ita sua opera respiciat, velut insufficientia & nullo premio digna, eaq; defectibus plena agnoscat, ut perseueret in humilitate, & non de suis operibus, sed de diuina misericordia confidat.

Opera bona quam sint necessaria ad veram salutem: ut q; ex sola fide Christum agnouisse minime constituat aliquem Christianum.

Caput XI^v.

Miles.

REGÈ iam mecum, ut mihi videtur, agitur. Siquidem nullus operibus bonis confido. *MONAC.* Minime verò namque omittis ipse cuncta bona opera, & tamen absq; operibus te saluatum iri speras, ex fide duntaxat. Mandata Dei seruare deberes, quorum obseruatione maiorem à Deo gratiam, & vitam æternam promereberis. At nihilo minus in animum inducere non debes, q; bona opera habeas, aut mandata Dei obserues. In illis, q; bene agis, tua ante oculos peccata tibi proponas, & te inutilem seruum confitearis. *MILE.* Hæc mihi profere spero, quod in Deum credo, qui mea causa homo factus est, & mihi sua passiõe celum obtinuit. *MONACHVS.* Quid credas nescis. *MILES.* Quid crederem aliud? *MON.* Credis etiam infernum paratum esse, vbi diues epulo sepultus est, ppter suam crapulam & preciosa indumenta sua, & quod in pauperem Lazarum misericordiam nõ fecerit? Credis ne in fine mundi iudicium futurum, quando Deus segregabit oues ab hædis, & iustos à dextris sitos in suum regnum inducet, & iniustos à sinistris positos sempiterno anathemate condemnationis percellat? Quos putas iustos à dextris esse? qui fidem solam, aut qui cum fide opera habent?

Luc 16.

Mat 25.

MILES. Omnes, qui fidem habent, *MO.* Itaque in hoc falleris. Quia clarè expressum habetur, quod de misericordiæ operibus vel præstitis, vel omissis iudicabuntur. Infideles tantum Aethnicos scilicet. Turcas & hæreticos à sinistris staturos esse ræris? Minime etiam Christiani ibi à sinistris erunt qui in Christum crediderunt quidem, sed ipsius mandata non obseruauerunt. Euidenter in libro Apocalypseos Ioannis scriptum legimus, posteaquam illi iudicium nouissimum ostensum erat. *Iudicati sunt,* inquit, *mortui secundum opera ipsorum.* Et vltimo capite eiusdem libri Iesus inquit. *Ecce venio cito & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.* Item legimus, Christum dicere: *Non omnis, qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in celo est.* Quid hoc aliud est dicere, quam si dicat, non omnis, qui fidelem habet, sed qui ex fide operatur, intrabit in regnum celorum? Hæc verba bene expende. Iudæi. Aethnici, Turcæ & quicumque in Christum non credunt, non dicunt ad Christum Domine, Domine. Christianos esse oportet, qui ad Christum dicant, Domine Domine. At qui illi ipsi non eo solo nomine in regnum celorum admittentur,

Christiani
bonis operi-
bus vacui
dånabuntur

Apoc. 10.

Mat. 8.

quod